

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתקיז

ערב שבת קודש
פרשת משפטים / שקלים
כ"ד בשבט ה'תשע"ב

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי-אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ד בשבט ה'תשע"ב - א' באדר ה'תשע"ב

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר המצוות
ו'	כ"ד בשבט	הלי עדות פרק יא-יג.	הלי אבל פרק יב.	מל"ת רפז.
ש"ק	כ"ה בשבט	פרק יד-טז.	פרק יג.	מל"ת רפז.
א'	כ"ו בשבט	פרק יז-יט.	פרק יד.	מל"ת רפה.
ב'	כ"ז בשבט	פרק כ-כב.	הלי מלכים ומלחמותיהם.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קפ.
ג'	כ"ח בשבט	הלי ממרים.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ב.	מ"ע קעד. מל"ת שיב. שיג. שיד.
ד'	כ"ט בשבט	פרק ד-ו.	פרק ג.	מל"ת שיח. שיט. מ"ע רי. ריא.
ה'	ל' בשבט	פרק ז. הלי אבל.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ד.	מל"ת קצה. מ"ע לז.
ו'	א' באדר	פרק ג-ה.	פרק ה.	מל"ת קסח.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
5.52	5.27.8	12.25	11.55	9.07	6.29	5.31	5.10	4.23	ו', כ"ד בשבט
5.53	5.28.7	12.25	11.55	9.06	6.28	5.30	5.09	4.22	ש"ק, כ"ה בשבט
5.54	5.29.5	12.25	11.55	9.06	6.27	5.29	5.08	4.21	א', כ"ו בשבט
5.55	5.30.3	12.25	11.55	9.05	6.26	5.28	5.07	4.20	ב', כ"ז בשבט
5.56	5.31.2	12.25	11.55	9.05	6.25	5.27	5.06	4.19	ג', כ"ח בשבט
5.56	5.32.0	12.25	11.55	9.04	6.24	5.26	5.05	4.18	ד', כ"ט בשבט
5.57	5.32.8	12.25	11.55	9.03	6.23	5.25	5.04	4.17	ה', ל' בשבט
5.58	5.33.6	11.24	11.54	9.03	6.22	5.24	5.03	4.16	ו', א' באדר

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ
6:08	5:09	6:05	4:56	6:06	5:06	6:05	4:51	6:08	5:09
6:13	5:15	6:11	5:02	6:12	5:12	6:10	4:57	6:13	5:15

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט:

גם את ה'משפטים' צריך לשמוע דווקא מ'משה'

- מדוע מדגיש המדרש את שייכותם של ה"משפטים" דווקא לתורה?
- קל יותר לטעות בעניינים המובנים בשכל, שגם בלי התורה היו מובנים
- את קדושת התורה מקבלים מ"משה" שבכל דור, ואז גם הלימוד הוא ביגיעה ונוגע לפנימיות הנפש • מדוע דווקא במחצית השקל תמה משה כיצד יוכל להיות כופר נפשו, ואילו לגבי הקרבנות לא הוקשה לו? • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ומהי ההדגשה על עניין ה"משפטים" דווקא? ועל כן צריך לומר, שבנוגע לכל שאר העניינים אין צורך בביאורים מיוחדים אודות שייכותם למתן-תורה, ורק בנוגע ל"משפטים" יש צורך בביאור מהי שייכותם למתן-תורה, ועל זה מבאר במדרש ש"מלך במשפט יעמיד ארץ".

ב. והביאור בזה:

דובר כמה פעמים⁸ שענינו של מתן-תורה הוא החיבור של הנברא עם הבורא, שכן, הנברא מצד עצמו הוא מוגבל, ואינו בערך כלל אל הבורא, ואילו במתן-תורה – כאשר "וירד הוי' על הר סיני"⁹ ואמר "אנכי הוי' אלקיך"¹⁰, "ואל משה אמר עלה אל ה'"¹¹ – נמשך אלקות למטה, ומשה עלה

א. על הפסוק! "ואלה המשפטים וגו'", איתא במדרש תנחומא²: "זהו שאמר הכתוב³ מלך במשפט יעמיד ארץ. . מלכה של תורה במשפט שהוא עושה מעמיד את הארץ".

כלומר: כוונת המדרש לבאר מהו עניינם המיוחד של "משפטים" – כפי שמצינו עוד קודם מתן תורה, כמו שכתוב⁴ "שם שם לו חק ומשפט", וכן לאחר מתן תורה נאמר¹ "ואלה המשפטים אשר תשים" – ש"מלך במשפט יעמיד ארץ".

ולכאורה: מלבד משפטים ישנם עוד עניינים – הן קודם מתן תורה, שהרי בפסוק זה גופא נזכר גם "חק", והן אחרי מתן תורה, שהרי קודם "ואלה המשפטים גו'" נאמרו כמה ציוויים: "אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם"⁵, "מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וגו'"⁶ –

(7) ראה גם שיחת ש"פ משפטים, מבה"ח אד"ר דאשתקד בתחלתה (ת"מ חכ"ה ע' 65 ואילך).

(8) ראה גם שיחת ש"פ משפטים, פ' שקלים, מבה"ח אדר תשח"י ס"ב (ת"מ חכ"ב ע' 79). וש"נ.

(9) שם יט, כ.

(10) שם כ, ב.

(11) פרשתנו כד, א.

(1) ריש פרשתנו.

(2) פרשתנו ב.

(3) משלי כט, ד.

(4) בשלח טו, כה.

(5) יתרו כ, כ.

(6) שם, כא.

ביטול שלמעלה מטעם ודעת, ולכן הרי זה שייך לביטול של מתן-תורה.

אבל עניין ה"משפטים", שהם מצוות המחויבות מצד השכל – לא נראית לכאורה שייכותם למתן-תורה.

ועל זה מבאר במדרש ש"מלך במשפט יעמיד ארץ", היינו, שגם העניינים של "משפטים" הם חלק מהתורה, שעניינה הוא למעלה מהשכל, כנ"ל.

ג. וההוראה מכך:

כאשר לומדים בתורה עניין המובן גם בשכל, יכולים לחשוב, למאי נפקא מינה באיזה אופן לומדים עניין זה – הרי זה עניין שכלי, כך שיכולים ללמדו כפי שלומדים, להבדיל, שאר חכמות, וכיון שמבין זאת בשכלו, אזי יקיים את הדברים.

ובכן, צריכים לדעת, שכאשר ניגשים לעניין בתור עניין שכלי, אזי חסר העיקר שבדבר – שזה עניין של תורה, שעניינה ואופן נתינתה הם למעלה מהשכל, וכיון שכן, הרי גם "משפטים" צריכים לקיימם מאותו טעם שמקיימים "חוקים", והיינו, שהגישה גם ל"משפטים" צריכה להיות כמו הגישה ל"תורה" – חכמתו (ורצונו) של הקב"ה, שלמעלה משכל הנבראים, וכמו שכתב הרמב"ם¹⁹ שהוא וחכמתו אחד, ולכן, כשם שאי אפשר להשיג מהותו יתברך, כך אי אפשר להשיג חכמתו.

וכאשר חסר עניין זה – הרי מלבד זאת שחסר העיקר, הנה סוף-כיל-סוף תהיה אצלו נטייה גם מהשכל שבדבר, כך שיחסר גם החיצוניות והטפל – כמובן גם על-פי שכל, שכאשר ישנה הטיה קלה, "איין קער", אזי יכולים לבוא למעמד ומצב שהוא על-דרך "כי תשטה אשתו"²⁰, כמבואר בהמשך באתי לגני²¹.

ד. וזהו גם הדיוק "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" – א) שגם המשפטים צריכים להינתן על-ידי משה דווקא, ב) ו"לפניהם" – כפירוש בתורת החסידות²² – לפנימיותם:

אל המקום של אלקות, ולהיותו רועה ישראל, פעל זאת גם בכל ישראל.

ומובן, שהחיבור של הנברא עם הבורא (מתן-תורה) הוא עניין שלמעלה מהשכל, שהרי על-פי שכל אין מקום לכך שנברא ובורא יתחברו יחד. וכיון שמתן-תורה הוא עניין שלמעלה מהשכל, הרי מובן שבאופן כזה צריכה להיות גם ההכנה למתן-תורה,

– דאף שעניין מתן-תורה בא מלמעלה, כמאמר רז"ל¹² "ואני המתחיל", מכל מקום, מצנינו שהיתה צריכה להיות גם הכנה מלמטה שהיא מעין ודוגמת העניין של מתן-תורה, וכמו ההכנה של "ויחן שם ישראל"¹³, ו"ויחן" לשון יחיד, "כאיש אחד בלב אחד"¹⁴, ועל-ידי זה שכל בני-ישראל היו באחדות, פעלו המושכת האחדות והפשיטות שמלמעלה –

ועל-פי זה מובן שקודם מתן-תורה היה צריך להיות עניין ה"חק" ("שם שם לו חק"), שהוא עניין שאין לו מקום בשכל, ש"השטן ואומות העולם מונין את ישראל כו"¹⁵, ועל-ידי קיום ה"חק" שענינו הוא ביטול השכל – באו למתן-תורה.

וכמו כן בנוגע לציוויים שלאחרי מתן-תורה מובנת שייכותם למתן-תורה: לכל לראש – הציווי על שלילת עבודה זרה ("אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם"), שזהו היפך עניין "אנכי הוי' אלקיך", שזהו כללות כל התורה¹⁶, ולאחרי זה הציווי על עניין הקרבנות ("מזבח אדמה גו' וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וגו'"), שגם עניין זה הוא כללות כל העבודה¹⁷.

ובפרט על-פי המבואר בתורת החסידות¹⁸ בפירוש "וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך", ש"עולותיך" היינו המעלות שלך, ו"שלמיך" היינו השלימויות שלך, כלומר, עניינים כאלו שהתורה קוראת אותם בשם מעלות ושלימויות, ואף-על-פי-כן, צריך לזבוח ולבטל אותם, שזהו עניין של

12) שמו"ר פ"ב, ג. תנחומא וארא טו.

13) יתרו יט, ב.

14) פרש"י עה"פ, וראה מכילתא שם.

15) פרש"י ר"פ חוקת.

16) ראה של"ה ר"פ יתרו (שטו, ב ואילך) – בשם הקדמונים. תניא רפ"כ. וראה לקו"ש ח"ג ע' 892.

17) ראה מפרשים לאבות פ"א מ"ב.

18) ראה סה"ש תרצ"ט ס"ע 337 ואילך.

19) הל' יסוה"ת פ"ב ה"א.

20) נשא ה, יב.

21) סה"מ תש"י ע' 114.

22) תו"א פרשתנו עה, ג.

קל־חומר הלומד מחבירו פרק אחד על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד" – ד"קשה מאי קאמר ב' דברים בלבד" (ואילו גבי "הלומד מחבירו פרק אחד כו" לא אמר "בלבד"), "עוד קשה, הוא ליה למימר דיו לבא מן הדין להיות כנדון" (ואיך ילפינן מלימוד "ב' דברים" שכן הוא גם בלימוד "אות אחת"), "ופירש, דכשאדם לומד מרב הגון, התורה היא פרה ורבה אצלו כנודע, וכשלומד מרשע אזי אינו פרה ורבה אלא נשאר כפשוטו כמו

לכאורה, כיון ש"משפטים" הם עניינים שכליים שגם על־פי שכל מובן שצריכים לקיימם, אם כן מה נוגע לשמעם ממש דווקא? – ישנו כלל "קבל את האמת ממי שאומרה"²³, ואם כן, יכול לשמוע זאת אפילו מאינו־יהודי, ומכל שכן מיהודי שאינו שומר תורה ומצוות, ולמה צריכים לשמוע זאת ממש דווקא?

וגם: מה נוגע שה"משפטים" יהיו בפנימיותם – מדוע לא מספיק הלימוד מן השפה ולחוץ,

כאשר ניגשים לעניין בתור עניין שכלי, אזי חסר העיקר שבדבר – שזהו עניין של תורה, שעניינה ואופן נתינתה הם למעלה מהשכל

שלמד ממנו. ולזה אמר, מה דוד שלמד מאחיתופל ב' דברים בלבד, שהיה רשע, ולא היה פרה ורבה, רק נשאר ב' דברים לבד, כמו שלמד ממנו, ואפילו הכי קראו רבי, הלומד מחבירו, דהיינו שניהם צדיקים, דאז התורה פרה ורבה, על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד".

כלומר: כאשר לומדים תורה ממי שחסר אצלו בקדושת התורה, אלא הלימוד הוא רק כפי שלומדים שכל סתם – אזי מקבלים רק את העניין שלומדים, ולא יותר. ובאופן כזה היה הלימוד מאחיתופל, כי, תורתם של דואג ואחיתופל היתה רק מן השפה ולחוץ²⁸, היינו, רק מצד השכל, ולכן למד דוד ממנו "שני דברים בלבד";

אבל כאשר "לומד מחבירו", דהיינו חבירו בתורה ומצוות²⁹ – אזי גם כאשר לומדים ממנו "אות אחת", הרי זה עניין של תורה, שהיא בלי גבול, ונמצא, שבפנימיות הרי זה לא רק אות אחת, אלא כל התורה כולה –

על־דרך אות א' דתיבת "אנכי" שבהתחלת עשרת הדברות שכוללים את כל תרי"ג (תר"ך¹⁶) המצוות (כדאיתא באזהרות הרס"ג³⁰), שכיון שכוללת את התיבה כולה, נמצא שכוללת את כל

היינו, כמו כל עניין של שכל, דכיון שמבין זאת בשכלו, והוא אדם שכלי, הרי מסתמא יעשה כפי חיוב השכל, ולמה צריך להיות הלימוד באופן של "תשים לפניהם", "לפנימיותם"?

והביאור בזה – על־פי האמור שכללות התורה (גם "משפטים") היא בעיקרה למעלה מהשכל, ולכן, צריכה להינתן על־ידי משה דווקא, ועל דרך זה בכל דור ודור, שצריכים ללמדה מ"תלמיד חכם" שנקרא "משה", כמאמר רז"ל²⁴ "משה שפיר קאמרת", וכן אמרו רז"ל²⁵ "אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו"; ואופן הלימוד צריך להיות "לפנימיותם" דווקא – לא רק כפי שלומדים שכל סתם, מן השפה ולחוץ, אלא צריך ליגע בפנימיות הנפש.

ד. וזהו גם תוכן תורת הבעל שם טוב²⁶ בפירוש מאמר המשנה²⁷ "הלומד מחבירו פרק אחד או הלכה אחת או אות אחת כו" שמצינו בדוד המלך ע"ה שלא למד מאחיתופל אלא ב' דברים בלבד כו"

(23) ראה רמב"ם בהקדמה לשמונה פרקים שלו. הקדמת הרמ"א למחיר יין שלו. ועוד.

(24) שבת קא, ב. וש"נ.

(25) מו"ק יז, א. וש"נ.

(26) כש"ט סכ"ב.

(27) אבות פ"ו מ"ג.

(28) ראה סנהדרין קו, ב.

(29) ראה ב"מ נט, א. וש"נ.

(30) הובא בפרש"י פרשתנו כד, יב.

התורה כולה.

ו. וההוראה מזה:

יש ללמוד תורה ממני שלימודו הוא באופן שנגרשת בזה קדושת התורה, והלימוד צריך להיות באופן של "לפניהם", "לפנימיותם", וכל זה - לא רק בנוגע ללימוד עניינים שלמעלה מהשתלשלות, אלא גם בנוגע לעניינים שכליים שבתורה, כמו "משפטים".
ודווקא לימוד באופן כזה מגיע "לפנימיותם" - לעצם הנשמה, הקשורה עם עצמותו יתברך, כמרומו באות א', שהיו"ד (יהודי) שלמטה קשור עם היו"ד שלמעלה (עצמותו יתברך) על-ידי הקו המחברם.³¹

* * *

ז. על-פסוק³² הפסוק³³ "זה יתנו וגו' מחצית השקל", איתא בירושלמי ובמדרש³⁴: "כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה מתחת כסא כבודו והראהו למשה ואמר לו וכו' כזה יתנו". ומבואר בתוספות³⁵ שהקב"ה הראה למשה מטבע של אש, לא בגלל שנתקשה משה לידע מהו מחצית השקל, "אלא שתמה על הדבר מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו", וכדברי המדרש שם: מי יוכל ליתן כופר נפשו, "עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו"³⁶ ועדיין אינו מגיע וכו'. ובתור מענה לזה הראהו הקב"ה "מטבע של אש".
הגם שעניין הקרבנות - שגם הם כפרה על חטאים³⁷ - נאמר עוד לפני ציווי מחצית השקל,

31 ראה תו"מ ח"ג ע' 266. וש"נ.

32 מכאן עד סוס"ט - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידית). ונדפס בלקו"ש ח"ג ע' 923 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איוה ציינו מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

33 תשא ל, יג.

34 שקלים פ"א ה"ד. במדב"ר פ"ב, ג. ועוד. הובא בפרש"י עה"פ.

35 ד"ה זאת החי' - חולין מב, א.

36 איוב ב, ד.

37 ובפרט ע"פ מ"ש הרמב"ן (ויקרא א, ט) בענין הקרבנות, "שיחשוב אדם . . . כי . . . ראוי לו שישפך דמו וישרף גופו, לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה . . . נפש תחת נפש וכו'" (מהנחה בלתי מוגה).

שהרי מיד לאחרי מתן-תורה נאמר כבר "וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך"³⁸, מכל מקום, לא תמה משה על כך שקרבנות יכולים לכפר; רק בציווי על מחצית השקל תמה משה מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו.

והביאור בזה:

מחצית השקל היתה כפרה³⁸ על חטא העגל³⁹, שהיה חטא של עבודה זרה. ועל זה תמה משה: כיצד יכול מחצית השקל לכפר על חטא שכזה?

מצוות הם בדוגמת אברים⁴⁰. כשם שבאברי האדם יש חילוקים: יש אברים פרטיים, שלכל אחד מהם יש חיותו הפרטי מהנפש (והם עצמם מתחלקים לשני סוגים: אברים שהנשמה תלויה בהם, ואברים שאין הנשמה תלויה בהם), ויש אברים כלליים, כמו מוח ולב, ובהם היא עיקר השראת הנפש⁴¹, החיות לכל הגוף - כמו כן ישנם חילוקים אלו גם במצוות: מצוות פרטיות ומצוות כלליות. "אנכי" ו"לא יהיה לך" הם כללות כל התורה⁴², שהם נוגעים לעצם הנשמה, ובהם תלויה ההתקשרות של יהודי עם הקב"ה.

ולכן, כשהקב"ה ציוה על נתינת מחצית השקל בתור כפרה על חטא עבודה זרה, שזהו "כופר נפשו", כפרה עבור הנפש עצמה שבה פגע חטא העגל - תמה משה כיצד יכול מחצית השקל להגיע ולהיות כפרה עבור הנפש עצמה.

ח. על-פי זה יובן פירוש האור החיים הקדוש על הפסוק⁴² "כי תשא את ראש בני-ישראל לפקודיהם", שפסוק זה קאי אודות הסתלקות של צדיקים ראשי בני-ישראל: "כי תשא את ראש בני-ישראל" - שכאשר מסתלק צדיק קודם זמנו, הרי זה "לפקודיהם" (מלשון חסרון, כמו שכתוב⁴³ "ולא נפקד ממנו איש") - מצד החיסרון, החטא של בני-ישראל.

38 וכדאיתא בירושלמי (שם ה"ג) בפירוש "כל העובר על הפקודים" (תשא שם) - "כל דעבר על פיקודי"א" (מהנחה בלתי מוגה).

39 ירושלמי שם. תנחומא תשא י"ד.

40 ראה ת"ז ת"ל (עד, סע"א). תניא פכ"ג.

41 תניא רפ"ט. וראה ת"ז תכ"א (נג, א). שם תכ"ז (עב, רע"ב).

42 ר"פ תשא.

43 מטות לא, מט.

לא היה קשה מהו מחצית השקל, אלא שהיה תמה כיצד יכול מחצית השקל להיות "כופר נפשו" – כיצד נתיישובה תמיהתו כשהראהו הקב"ה "מטבע של אש"?

ויובן על-פי משל (שיש אומרים שמקורו מהבעל שם טוב)⁴⁹ מאדם שלמד מלאכת צירוף זהב וכסף, והמלמד הראה לו כיצד לעשות את כל פרטי המלאכה, אבל, פרט זה, שתחת הזהב והכסף צריכים להבעיר אש, לא אמר לו, מרוב הפשיטות שבדבר. וכאשר התלמיד מילא אחר כך את כל פרטי העבודה, אבל החסיר פרט אחד, שלא הבעיר את האש – הרי מובן שלא היה פועל יוצא מעבודתו, והזהב והכסף נשארו גולם כמקודם. וזה היה מענה הקב"ה למשה רבינו כשהראה לו "מטבע של אש":

נתינת מטבע לשלעצמה, אינה יכולה להגיע עד עצם הנפש להיות כפרה עבורה;
אבל כאשר לצורך זה משתמשים באש, שנותנים את המטבע מתוך להט ואש שבאים מעצם הנשמה, "נר הוי" נשמת אדם"⁵⁰ – אזי יכול "מחצית השקל" להיות "כופר נפשו".

(מהתוועדות ש"פ משפטים – שקלים, ה'תש"כ.
תורת מנחם כרך כז עמ' 388-382 – בלתי מוגה)

(49) ראה ספר בעש"ט עה"ת ר"פ תשא, ובהנסמן שם.
(50) משלי כ, כז.

כל הפירושים שבפסוק אחד שייכים זה לזה⁴⁴. מהי השייכות של פירוש האור החיים לפירוש הפשוט שבפסוק זה?

אך העניין הוא, שלפי הפירוש הפשוט מדבר הפסוק אודות חטא עבודה זרה, חטא ופגם כללי, ולכן יש לזה שייכות לפירוש האור-החיים, כי חטא כללי נוגע בכללות הנשמה ובנשמה הכללית, כפי שאכן היה בחטא העגל, שפעל ירידה במשה רבינו, ראש ישראל (אף שהוא בעצמו לא היתה לו שייכות כלל עם החטא, להיותו בעת מעשה למעלה), כמאמר רז"ל⁴⁵ "לך רד מגדולתך"⁴⁶. וכיון שחטא העגל גרם עניין המיתה – כידוע שעל-ידי נתינת הלוחות נעשה "חירות ממלאך המות"⁴⁷, ואילו חטא העגל חזר ועורר את חטא עץ הדעת שגרם מיתה בעולם – הרי זה משתקף באותו אופן גם בנשמה כללית, שזהו עניין הסתלקות הצדיקים.

ט. אך עדיין צריך להבין⁴⁸: כיון שאצל משה רבינו

(44) ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ועוד.

(45) ברכות לב, א. הובא בפרש"י תשא לב, ז.

(46) ראה גם שיחת ש"פ משפטים, פ' שקלים, מבה"ח אדר תשח"י בתחלתה (תו"מ חכ"ב ע' 78).

(47) תקו"ז תנ"ו (צא, א).

(48) ראה עד"ז גם בלקו"ש ח"א ע' 178 ואילך. תו"מ ח"ט ע' 120 ואילך.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

רצון ה' שהגאולה תבוא תיכף ומיד

ממתין ומצפה לתפילתם של צדיקים שיצעקו "עד מתי!"

בנוגע לעבד עברי או אמה עבריה – פוסק הרמב"ם: כל הקונה עבד עברי או אמה עבריה חייב האדון להשוותן לו במאכל ובמשקה בכסות ומדור וכו', מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו.

וביאור העניין בעבודת ה':

כתיב "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל", "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות".

ולכן, מכיוון שכל יהודי הוא בבחינת "עבד עברי" (ויתירה מזו: "אמה העבריה", שהרי "ועמך כולם צדיקים") – הרי ישנו פסק־דין ברור בתורה ש"חייב האדון להשוותן לו במאכל ובמשקה כו", כלומר, שהקב"ה צריך לתת לכל אחד ואחד מישראל כל העניינים הכי טובים, לא רק דברים המוכרחים, כמו "חיטה ושעורה", ועל־אחת־כמה־זכמה אוויר לנשימה, שזהו דבר הכי מוכרח בכל רגע ורגע ממש, אלא גם ענייני תענוג – "להחיות בהם נפש כל חי"...

ועל־דרך זה בנוגע ללימוד התורה – שיש לתת לכל אחד ואחד מישראל (לא רק "חיטה ושעורה" שבתורה, כי אם) גם בחינת יין ("גפן") ושמן ("זית שמן") שבתורה, היינו רזין דתורה – בחינת יין שבתורה, עד לרזין דרזין שבתורה – בחינת שמן שבתורה בדוגמת השמן שצף על גבי כל המשקין, כולל – יין.

ולא עוד, אלא ש"כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו" – כפי שאמרו חז"ל – "צדיק (ועמך כולם צדיקים) גוזר והקב"ה מקיים!"

ומכיוון שכן, בוודאי צריך הקב"ה לקיים את תפילתם ובקשתם ודרישתם של בני־ישראל שאינם יכולים לסבול יותר את מצב הגלות, עד שצועקים "עד מתי"... ולכן גוזרים הם: אלוקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל"ל... ואז – הקב"ה מקיים!...

וכאמור, שאין זה באופן שצריכים לפעול שינוי ח"ו ברצונו של הקב"ה, שהרי בוודאי רוצה הקב"ה שתבוא הגאולה תיכף ומיד, אלא שממתין ומצפה לתפילתם של צדיקים שיצעקו "עד מתי", "אלוקים אל דמי לך גו", ועל־ידי זה מגלים את רצונו של הקב"ה שיומשך ויבוא בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים.

בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, "ארץ אשר עיני ה' אלוֹקֶיךָ בה מראשית השנה ועד אחרית שנה", "ארץ טובה ורחבה", "ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון, ארץ זית שמן ודבש" – כל שבעת המינים שנשתבחה בהן ארץ־ישראל, במהרה בימינו ממש, מתוך שמחה וטוב לבב.

(מהתוועדות שבת־קודש פרשת יתרו ה'תשמ"ה. התוועדות ה'תשמ"ה, כרך ב, עמ' 1213 – בלתי מוגה)

הגאון רבי עקיבא איגר

הגאון מוזכר ביחס של כבוד בשו"ת הצמח־צדק, ומובא כסימוכין בשיחותיו של הרבי בסוגיות שונות בנגלה • הרבי מביע תמיהה על הציון בראש המאמר "אל תצר את מואב", שנאמר לפני רבי עקיבא איגר • ומי הוגדר ה"רבי עקיבא איגר של חב"ד"? • הכנותיו הארוכות לתפילה של נכדו, האדמו"ר מלובלין • ובין החותן לחתנו – החתם־סופר

מאד וצווח ככרוכיא להזהר בעשיית יי"ש לפסח...
 (וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' ניסן עמ' נד־נה ואילך.
 וראה גם שם סימנים קג־קד).
 ועוד מזכיר אותו ה'צמח צדק' בחלק יורה דעה
 סימן נו [ג, ג]: "בתשו[בת] הגאון המפורסם רבי
 עקיבא איגר נ"י הורה...".
 הנה כמה התייחסויות ואזכורים מהרבי בקשר
 לאישיותו ותורתו.

ומי לנו גדול

מ...רבי עקיבא איגר

כשנדרש הרבי לעניין החשבון למספרם (של
 אומות־העולם) השיב (בימי הסליחות תשט"ו –
 אגרות קודש כרך יא, עמ' חכ):
 איני יודע המנהג בירושלים תבנה־זכותנו, אבל
 בכל מדינותינו נוהגין כן בפשיטות במקום שיש צורך
 או טעם... ומי לנו גדול מהרמ"א... רבי עקיבא איגר
 וגם החתם סופר...
 "אי אפשר שאדם יקנה דבר נגד רצונו" – קובע
 הרבי (לקוטי שיחות כרך יא עמ' 145), ומוסיף
 בהערה 45, שבה מביא מקורות לכך, ביניהם מרבי
 עקיבא איגר:

"הגאון המפורסם..."

ר' עקיבא (ב"ר משה גינז) איגר (תקכ"ב – י"ג
 תשרי תקצ"ח) אב"ד פוזנה, הוא אחד האישים
 התורניים המפורסמים לשם ולתהילה בכל
 תפוצות ישראל.
 אחר פטירת אשתו הראשונה בדמי ימיה נשא
 רעק"א את נכדתה של חותנו. בין בניו היה הגאון
 רבי שלמה איגר, וחתנו הוא רבי משה סופר,
 ה'חתם סופר'.
 ברוב מהדורות הש"ס נדפסו הערות שרשם
 בשולי הש"ס שלו (בשם 'גליון הש"ס'); כמו־
 כן נדפסו מכתביו "שו"ת רבי עקיבא איגר", וכן
 הגהות למשנה ולשולחן ערוך. על מצבתו נחקק
 בין השאר המשפט – לפי בקשתו – "פ"נ.. עבד
 לעבדי ה'".
 וכך כתב ה'צמח צדק' בשו"ת שלו חלק אורח
 חיים סימן נא:
 "כיון שמנהג כל ישראל בכל המדינות שנזהרין
 מאד בעשיית יי"ש לפסח שלא לעשות רק
 בטובען חדשים או דעבדינהו כעין חדתי... ולא
 לסמוך על הגעלה... וגם אשתקד נשלח תשו[בה]
 לכל המדינות מהגאון ר' עקיבא איגר נ"י שהחמיר

לו היתר לכך, שכן] "לאונסו שאני", כיון [=שהיה בבחינת מי] שאינו יכול להימנע מלהרהר בדברי תורה!..

יותר מפעם אחת ציטט הרבי עצמו את תשובתו של החתם סופר לחמיו הגאון רבי עקיבא איגר (יורה דעה סימן שמו) במענה למכתבו עם קושיות בהלכות שמחות: "בקראי בו... נרתעתי לאחורי, כי גברא קפדא אנא... ואמנם שגגה יצאה מלפני השליט... ונעשיתי אבל כו" (השווה: תורת מנחם, מנחם ציון כרך ב' עמ' 372; ועל-פי זה יש לתקן בנדפס ב'המלך במסיבו' כרך ב' עמ' סה).

בין תפילין למזוזה

היה זה במהלך 'יחידות' שהתקיימה לילה אחד לפני כניסתו לעול המצוות של הנער ישראל-יוסף שי' זלמנוב (יום ג' אור לט"ו מנחם אב תשי"ב). הרבי ביקש שחתן הבר-מצווה יאמר לפניו חלק מפלפול בנגלה שהוא מתכוון לומר בעת החגיגה ומקצת ממאמר דא"ח.

הבחור החל לחזור על חלק מהדרשה – הקדמה לתשובת רבי עקיבא איגר (פסקים) סימן ט'. הרבי פנה אליו ושאל: מדוע נזקקת לבאר שטעם קדימת התפילין הוא משום שהגוף מתלבש במצווה זו. יכול היית לתרץ בפשטות שמזוזה אינה אלא חובת הדר, ויכול הוא להפקיר ביתו ולהיפטר ממזוזה, מה שאין-כן תפילין, שהיא חובת גברא? הנער ציין שאכן קושיא זו מקשה רבי עקיבא איגר (סימן ט' ד"ה וראיתי – במחכ"ת) על מה שכתב בספר בית הלל יו"ד סימן רפב.

אחרי שחזר גם על מאמר החסידות ד"ה איתא במדרש תהלים (שם מוסבר עניין השינה שלמעלה) הסביר הרבי את חשיבות מצוות מזוזה, אשר היא בתוקפה גם בשעת השינה, שגם אז סגולתה והשפעתה על האדם (היכל מנחם' כרך א' עמ' רי"ד – רט"ז).

לימוד תורה לגר לפני גירותו

בעת ביקורו של הרה"צ מגור שליט"א אצל הרבי בכ"ד אייר תשל"ז (פרדס חב"ד גיליון 18

ואפילו לפי מה שכתב הנימוקי יוסף בבבא מציעא יא (על מה שנאמר בגמרא שם "כיון דנפיל גלי דעתיה דבנפילה ניחא ליה דנקני, בארבע מאות לא ניחא ליה דנקני"): "וזה כיון דתקנת חכמים היא שומעין לו באומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו" (הרי שאפילו היכא שמגלה דעתיה בפירוש "דלא ניחא ליה" אף-על-פי-כן אי הוי קנין דאורייתא קני בעל כרחו) –

הרי כתב החתם סופר (חלק יורה דעה סימן שיג. חלק אבן העזר סימן קסו. וכן הוא בשו"ת רבי עקיבא איגר מהדורא תנינא בימן צו) "דלא אמרה אלא במי שרוצה לקנות דבר זה עתה בשום קנין וכו' אבל אם אין דעתו לקנות כלל לא אמר שיקנה על כרחו... כן כתוב בשו"ת צמח צדק חלק יורה-דעה סימן רל ובחלק אבן-העזר סימן קנט. אבל ב'פסקי דינים' או"ח סימן תמח תירץ לכאורה תירוץ אחר.

מה בין שכיר לשליח?

בין החילוקים שבין שכיר (והדומה לו) לשליח מסביר הרבי (לקוטי שיחות כרך כ, עמ' 57), ששכיר עושה למען עצמו, וממילא יש מקום לדיון (שקלא וטריא) האם נחשב מעשהו למעשה של שוכרו, וייחשב כאילו בעל-הבית פעל את הפעולה. הרבי מביא כי במסכת בבא-מציעא (א, א) נאמר: "שאני פועל דידיו כיד בעל הבית הוא", ויש-אומרים שהוא רק לדעת רב נחמן, ולא להלכה (ראה תשובת רבי עקיבא איגר (תנינא) סימן קיב). ועל-פי מה שכתבו כמה אחרונים בזה, יש לומר שגם לדעה זו אין זה עניין דשליחות. ואין כאן מקומו.

(אלא שהרבי מעיר על כך מדברי אדמו"ר הזקן בהלכות שבת, ומנסה לתרץ זאת "ואולי... ועדיין צריך עיון").

'אנוס' בדברי תורה

בהזדמנות אחת הזכיר אחד הנוכחים לפני הרבי שהחתם סופר כתב לחותנו, ר' עקיבא איגר, חידושי תורה שחידש בימי אבלו. הרבי הגיב (תורת מנחם תשי"ד, כרך י' עמ' 314), [שהיה

ל'יחידות'. הרבי התעניין בתגובות על הספר. בין השאר סיפרתי לרבי שהרה"ג הרה"ח הר' מענדל פלדמן מבולטימור שיגר לי מכתב שעל-פי דברי הרי"ד אפשר לתרץ קושיא של רבי עקיבא איגר שהקשה ב'גליון הש"ס'. שביעות רצון רבה ניכרה על פני קדשו של הרבי.

[יצויין כי בשנת תשל"ה יצא לאור בכפר חב"ד קובץ דברי תורה מחברי הכולל, חוברת ד', שם פרסם הרב שניאור-זלמן גופין (כיום משפיע ישיבת תו"ת המרכזית כפר חב"ד) מאמר בן ד' פרקים, "ישובים לקושיות הגרע"א בהלכות נטילת ידים על-פי שולחן ערוך רבינו הזקן"].
בספר 'כבוד חכמים' (קה"ת תשמ"ב) שהופיע לכבוד שמונים שנה להולדת הרבי, פרסם הרי"י שי' מונדשיין (עמ' קיט"קכה) חידושים בשו"ע מרבי עקיבא איגר.

האומנם הושמע המאמר הארוך?

בחוודש אדר תשל"ה שהה הרה"ח הרה"ת ר' יהושע שי' מונדשיין בחצרות קדשנו, והציע לפני הרבי להוציא לאור בארץ-הקודש את המאמר הארוך דיבור-המתחיל "אל תצר את מואב" לכ"ק אדמו"ר האמצעי.

מכיוון שלא קיבל שום מענה, הבין שהרבי אינו מקבל את ההצעה משום מה, ושוב לא חזר לעסוק בעניין.

כעבור למעלה משנה קיבל מכתב כללי-פרטי מהרבי (נושא תאריך "בין פורים קטן לפורים גדול, ה'תשל"ו"), בסיומו באה התוספת הבאה:

נ.ב.

לפני כשנה (ויותר?) הציע והוסכם שיון[ציא] [ל'אור] בא[רין] הק[ודש] מאמר הארוך (גם בכמות) דאד[מו"ר] האמצעי[ע]!

מנוסח זה הבין שהאישור ניתן בשעתו, אלא שמשום מה לא הגיע המענה לידו.

בעזרת ה' הצליח הרי"י שי' מונדשיין לערוך את המאמר ולהדפיסו בחודש אלול של אותה שנה.

בשער המאמר כתב (על-פי המפורש בכמה מכתבי היד): "נאמר לפני הרב ר' עקיבא איגר

עמ' 36-37), ציטט הרבי את דברי המהרש"א במסכת שבת (לא,א) הסבור כי כאשר מכירים בגוי העומד להתגייר כי כוונתו אכן לשם שמים מותר ללמוד עמו תורה - בעוד שרבי עקיבא איגר (שו"ת רעק"א סימן מא) חולק על כך וסובר בפשיטות "דוודאי דאסור ללמדו קודם".

לפועל כיום - המשיך הרבי - נהוג כיום ללמוד עניינים של תורה הן עם האנשים והן עם הנשים - את ההלכות הנוגעות להם.

גם בליקוטי שיחות (כרך יד עמ' 39 הע' 22) ציין הרבי למהרש"א אבל הוסיף: "אבל ראה שו"ת רבי עקיבא איגר סימן מא" אם כי מבאר בהמשך ההערה:

מכיון שתיכף כשנתגייר נעשה מחוייב בכל המצוות הרי מובן דעל-פי תורה מוכרח הוא ללמוד ההלכות ואס"כ... יש בלימודו מעלת ויוקר התורה. במקום אחר (ליקוטי שיחות כרך לה עמ' 67 הע' 38) צויין - לצד המהרש"א ורעק"א - גם לטורי אבן חגיגה יג,א.

"ולכאורה דחוק הוא"

בעניין ביזוי אב בבני נח מביא הרבי במכתבו, שצוטט גם בשיחת ש"פ וישלח תשכ"ה (לקוטי שיחות כרך ה' עמ' 406 הערה 133), את דברי הרמב"ם הל' ממרים פ"ה ה"א. חידושי רבי עקיבא איגר יו"ד סימן רמ"א - שחמור כל-כך עד - א) שאפילו ברמיזה; ב) שארוך מפי הגבורה, ומבאר זה, עיין שם בארוכה.

באותו עניין (שם עמ' 153 סוף הע' 38) כותב הרבי:

וראה בחידושי רבי עקיבא איגר ליורה דעה שם ולכאורה דחוק הוא.

שמחה — כהתרת הספקות

שח הרה"ג הרה"ח ר' אהרן חיתריק (ז"ל) - מי שזכה לההדיר ספרי ראשונים לדפוס כמו גם את ספרי רבותינו נשיאינו:

אחרי שהוצאתי לאור את חידושי הרי"ד על מסכת שבת - בשנת תשכ"ב - נכנסתי לרבי

וראה 'נשיאי חב"ד ובני דורם' (אה"ק תשל"ב) עמ' 44; 54.

חידוש מבנו – רבי שלמה איגר

באחת משיחותיו כותב הרבי (ליקוטי שיחות, כרך לח עמ' 129) בעניין הגולה לעיר מקלט, ומצטט (בהערה 23):

להעיר מדרוש־חידוש רבי עקיבא איגר כתובות לגב, (מבן המחבר) ד"ה יכולני, דהא דכל אדם אין חיביין עליו, הוא לפי שרשות ביד גואל הדם להמיתו ונחשב כגברא קטילא.

עד כמה הכנה לתפילה?

בהזדמנות אחת לפחות (ראה 'בצל החכמה' עמ' 132) הזכיר הרבי את הרה"צ ר' יהודה ליב איגר – בנו של ר' שלמה איגר (בעל "גיליון מהרש"א") ונכדו של רבי עקיבא איגר, שדבק בחסידות וייסד את שושלת לובלין. ר' לייב, סיפר הרבי, היה מאריך בהכנות לתפילה שנמשכו עד קרוב לזמן תפילת... מנחה! הוא הסביר את הנהגתו בכך שעל־פי הלכה חשיבות יתרה נודעת להכנות לתפילה ולא יועילו 'חטיפות' כאשר עדיין לא השלים הכנותיו!

בביקורו הראשון של רבי משה צבי נריה זצ"ל אצל הרבי בקיץ תשי"ז, השמיע לפני הרבי אמרה־הגדרה של הרב קוק זצ"ל, ולפיה הגאון החסיד בעל חנה אריאל ר' אייזיק מהומיל הוא "רבי עקיבא איגר של חב"ד". הרבי הגיב ('בצל החכמה' עמ' 346):

ואולי עוד יותר מזה.

בפונזא, פ' דברים תקפ"ה". כעבור זמן קיבל מענה מהרבי שבו נאמר (התוכן – על־פי זיכרון): תמוהה האריכות דלפני ר[בי] ע[קיבא] א[יגר] וכו'. הר"י מונדשיין למד שהרבי מביע תמיהתו על ששילב את המידע הזה בנוסח השער. אך הרה"ח ר' יואל כהן שי' טען, שהרבי מתפלא על שאדמו"ר האמצעי אמר מאמר ארוך כל־כך לפני הג"ר עקיבא איגר.

ברבות הימים אותר מענה נוסף שהרבי כתב בשעתו באותו עניין, וממנו משתמעת בצורה חד־משמעית דעתו של הרבי, שלא מסתבר כלל שמאמר ארוך שכזה נאמר לפני הג"ר עקיבא איגר. במשך השנים חזר הרבי כמה וכמה פעמים על נקודה מרכזית ממאמר זה (עניין עבודת המוחין לעתיד לבוא). – על־פי רשימת הרב מונדשיין ('תשורה' טו"ב כסלו תשס"ח עמ' 63).

יחסו לקבלה

בסעודת ליל ב' דראש השנה תשכ"ד ('המלך במסיבו' כרך א' עמ' ע"ט) נסבה השיחה בין הרבי לגיסו וחדב"נ הרש"ג ז"ל בעניין שייכותו של רבי עקיבא איגר ללימוד הקבלה. הרש"ג הזכיר כי רבי עקיבא איגר היה חותנו של ה'חתם־סופר', אף שהוא עצמו לא עסק בקבלה. הרבי הגיב ואמר: רבי עקיבא איגר אמנם לא היה מקובל, אך חתנו ה'חתם סופר' היה מקובל.

אחד הנוכחים הזכיר את מכתבו של אדמו"ר האמצעי ('אגרות קודש' קה"ת תשמ"מ, איגרת כה עמ' רפא ואילך)) שבו הוא מתאר את ביקורו אצל רבי עקיבא איגר ("וקבל אותנו בכבוד גדול וכו'") שממנו עולה כי גם הוא היה מקובל.

תגובת הרבי היתה כי אדרבה מהמכתב משמע שלא היה עוסק בעניין זה ("...ונהנה מזה, אך כבדה אזנו משמוע").

הלכות ומנהגי חב"ד

הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיר פרשת 'שקלים' - מתחילת פרשת כ"ת ישא עד 'לכפר על נפשותיכם' (שמות ל, י"א-טז). הגבהה וגלילה.

אם יש רק ספר-תורה אחד, אזי לאחר חצי קדיש אין מגביהים אלא גוללים לפרשת שקלים. ומגביהים וגוללים רק לאחר גמר כל הקריאות, דהיינו לאחר מפטיר.

קריאת התורה: בפסוק (כג, ד) "שור אִיֶבֶד", יש להשמיע ברור את ניקוד ה'חיריק' שתחת ה"ו"ד (שלא כמו להלן בפסוק כב: "ואיבתי את אִיֶבֶד" וכן בפסוק כז: "ונתתי את כל אִיֶבֶד"). הפטרה: "ויכרות יהודע... לכוהנים יהו" (מלכים ב, י"ד, י"ז).

אם קרא את הפטרת השבוע או כל הפטרה אחרת, קורא אחריה הפטרת פרשת שקלים 'ויכרות יהודע', ואם נזכר אחר הברכות - קורא אותה בלא ברכה.⁸

המולד: יום רביעי בבוקר, בשעה 8:49 וחלק אחד.

מברכים החודש: ראש חודש אָדָר, ביום החמישי וביום השישי.

אין אומרים 'אב הרחמים'⁹.
התועדות בבית הכנסת¹⁰.

דווקא (ודלא כמ"ש בס' פסקי תשובות ס' קמו ס"ק י, משו"ת משנה הלכות ח"ג כ"ב, להניחו משמאל הראשון כדי שיהא קרוב יותר לבעל קורא, שלא יהיה אח"כ כמעביר על המצוות).

(8) לוח כולל-חב"ד, ש"פ נח.

(9) לוח כולל-חב"ד. אעפ"י שלגבי ד' פרשיות לא הזכיר אדמו"ר בשולחנו ובסידורו שאין אומרים בהן 'אב הרחמים', ואדרבה - מפורש בלוח 'היום-יום' לש"פ וזכור ופרה שאומרים 'אב הרחמים', וראה קצות השולחן ס' פג בבדי השולחן סוף ס"ק יג (הדעות בזה הובאו במשנ"ב ס"ו"ס תרפ"ה), מ"מ בשבת זו (וכן בפרשת החודש) שהיא שבת מברכים (או ר"ח) אין אומרים אב הרחמים, כמובן.

(10) היום-יום, ל' ניסן.

שבת פרשת משפטים - פרשת שקלים¹

כ"ה בשבט, מברכים החודש אדר

השכם בבוקר - אמירת תהילים בציבור². אחר-כך לומדים בציבור במשך כשעה מאמר חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר-כך התפילה.³

[כמה ממנהגי שבת-מברכים פורטו לאחרונה בגיליונות: תת"ק, תתק"ט, תתק"ג].

רצוי לגלול את ספר-התורה השני לפרשת שקלים לפני תפילת שחרית, כדי למנוע 'טירחא דציבורא'.⁴

פותחים את הארון, ומוציאים שני ספרי-תורה. לאחר שמגיעים לבימה, ניתן למסור גם לקטן להחזיק ספר.⁵

קריאת התורה:⁶ בספר הראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע - משפטים, לאחר-מכן מניחים את הספר השני על הבימה (ונשאר על הבימה עד הקריאה בו)⁷ ואומרים חצי קדיש.

(1) מנהגי קריאת התורה (שהופיעו במשך השנים כשהם משולבים בתוך מנהגי שבת זו) - הופיעו לאחרונה בגיליון תשס"א.

(2) הפסוקים הנדפסים לאומרים לפני ואחרי התהילים, אין מנהגנו לאומרם, ובפרט לפני התהילים שלאחרי התפילה (ראה מענה הרבי בנדון ומשמעותו, 'התקשרות' גיליון תפד עמ' 17). לגבי ה'יהי רצון', הרבי לא נהג לאומרו אחר כל ספר (גם כשאמרו קדיש בינתיים), אך י"א (כ"ה גם ביומן תש"כ של הרה"ח ר' צבי הירש גאנזבורג, שבס' 'דיקונו של חסיד' תשס"ח, עמ' קמט) שאמרו על כל הספרים בפעם אחת, בסוף התהילים (וראה מה שהציע הרבי לחולה, שיאמר "את כל התהילים... בלי הפסק, היינו גם בלא אמירת 'יהי רצון' כ"א אחרי כל הספרים" - אג"ק ח"ה עמ' קפא), כמובן בשינויים המתחייבים.

(3) ספר-המנהגים עמ' 30.

(4) לוח דבר-בעתו.

(5) משתפים בזה צעירים מתאימים באופן מכובד כדי לקרוב לתורה, ראה שערי אפרים שער י"ו ובפתחי שערים שם.

(6) ע"פ לוח כולל-חב"ד.

(7) רמ"א סו"ס קמו. שערי-אפרים שער י"ב. י"א בשם הרב מאיר ש' הארליג, שהרב הקפיד להניח את הס"ת השני מימין הראשון

אלו) גם בלשון עם ועם, כדי שיהיה "כשולחן הערוך לפני האדם" – גם עבור אלו שלעת-עתה אינם יודעים ללמוד אלא בלשון עם ועם¹⁹.

ומהמעלות שבוה: א) 'לחיות עם הזמן' – להוסיף חיות בלימוד פרשת השבוע.

ב) ועוד ועיקר – שההוספה בלימוד ענייני המשכן ומקדש ממהרת ומזרזת עוד יותר את בניין בית-המקדש השלישי – לא רק "אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבניין הבית"²⁰, אלא בניין הבית בפועל ממש.

יום חמישי

ל' בשבט²¹, א' דראש-חודש

[מנהגי ראש-חודש פורטו לאחרונה ב'התקשרות', בגיליונות תת"ק, תתק"ה, תתק"ט].

מרבין בשמחה²²

הכלל בכל עניני טוב וקדושה הוא, ש"כל המקדים – הרי זה משוכח" ו"כל המרבה – הרי זה משוכח". ויותר מזה – בנוגע לענייני שמחה, ה"פורצת גדר", ועוד יותר – בחודש אדר, ועוד

"משנכנס אדר מרבין בשמחה"¹¹ – כולל גם שבת מברכים אדר, שבו מתחילה כבר ה'כניסה' חודש אדר, ועד להמשכת הברכה בכל החודש¹².

יום ראשון

כ"ו בשבט

פרשיות מלאכת המשכן:

"מכיוון¹³ שנכנסים לשבוע דפרשת תרומה (החל מהקריאה במנחת שבת), ולאחרי-זה פרשת תצווה¹⁴, שבפרשיות אלו¹⁵ נתבארו כל פרטי הציוויים דמעשה המשכן, כלי המשכן, בגדי כהונה וכו' – כדאי ונכון ביותר, שנוסף על לימוד חלק הפרשה בכל יום (עם פירוש רש"י) בשיעורי חת"ת, יוסיפו וילמדו גם מפירושי חז"ל בתורה שבעל-פה¹⁶ (על-כל-פנים מאמר ופירוש אחד על פסוק אחד), כפי שגולקטו כבר בספרים¹⁷ (ואין צורך לחפש בספרים), "כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם"¹⁸.

ומה טוב – לתרגם (על-כל-פנים חלק מפירושים

(11) תענית כט, א.

(12) ספר-השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 303 הערה 112. ספר-השיחות תש"נ ח"א עמ' 309 סוף סעיף י'. וראה להלן בפנים הלוח בראש-חודש בקשר לסוג השמחה.

(13) ספר-השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 252 וכן ההערות הבאות (שניתנו במרכאות), וראה הערה 86 שם.

(14) "וכן בהתחלת פרשת תשא – הציווי דעשיית כיוור וכו', ומעשה הקטורת".

(15) "משא"כ בפרשיות ויקהל-פקודי – שחזור ונשנה בנוגע להעשייה בפועל".

(16) "נוסף על פירוש רש"י, פשוטו של מקרא – גם הלימוד על-דרך הדרש וכו'".

(17) "כמו 'תורה תמימה', 'תורה שלימה' וכיוצא בהם".

[ברור מכל השיחה שהכוונה רק לנושאים הללו (ורק באותם ימים שהם מופיעים בשיעורי חת"ת), ולא לשאר העניינים שבפרשיות אלו (ולא כפי שנדפס כמה פעמים ב'התקשרות').

וצ"ע אם נכללים בזה גם המאמרים שאינם דנים בעשיית המשכן אלא בפועלתו (הקרבת קרבנות, קטורת וכו'), עיין בגמ' שבת ע"ב, ונקט אופה" ובפירש"י שם, דמשמע לכאורה שמה שקשור בפועלת המשכן, כמו אפיית לחם הפנים, אינו נכלל בל"ט מלאכות שבת הנלמדות מ'מלאכת המשכן'. מאידך, נאמר לגבי מלאכת הוצאה במשנה (צו, סע"א): "שכן היתה עבודת הלויים", בהובלת הקרשים. ואולי גם זה נכלל בבנייה. דיון בנושא מופיע בפתיחת ס' אגלי טל, וע"ע].

(18) רש"י ר"פ משפטים.

(19) ולפ"ז באה"ק יש למצוא דרך להגשים בצורה קלה ומתאימה להמון עם.

(20) מדרש-תנחומא פ' צו אות יד [ובעניין פרשיות אלו במיוחד, ציינו למאור ושמש ר"פ פקודי].

(21) מתוך לוח 'דבר בעתו': הנפטר ביום ל' באדר"א בשנה מעוברת – היארציט שלו בשנה פשוטה (כמו השנה) היום, ל' בשבט – אדר"ח אדר. הנפטר היום – היארציט שלו בשנה מעוברת ביום ל' בשבט, ולא ביום ל' באדר"א.

לעניין ברמצווה שנולד בשנת תשנ"ט אין שאלה, כי היתה זו שנה פשוטה כמו השנה.

בתמצווה שנולדה בשנת תש"ס (שהיתה מעוברת): אם נולדה בכ"ט אדר"א ('ער"ח) נעשית בתמצווה השנה ביום כ"ט באדר, אבל אם נולדה ביומיים מאוחר יותר, נעשית בתמצווה בחודש מוקדם יותר: מחר, ביום א' באדר (בדר"ח). באם נולדה ביום שביתיים, ל' באדר א' (אדר"ח אדר ב') יש בימינו ג' דעות: א. נעשית בתמצווה בר"ח ניסן לחומרא (בירור הלכה קמא ותליתאה אור"ח נה). ב. נעשית בתמצווה היום, וצ"ע אם גם לקולא (ש"ת מנחת יצחק ו, ח; ז). ג. נעשית בתמצווה גם לחומרא מחר, בדר"ח אדר (ש"ת שבט הלוי, וט).

בת שנולדה היום, תהיה בתמצווה בל' בשבט (אדר"ח אדר"א) תשפ"ד. בן שנולד היום, יגיע למצוות בל' בשבט תשפ"ה (בירור הלכה קמא, ח"ב ח"ג וח"ד, אור"ח שם).

(22) תקציר מההוראה בנדון בשיחת ש"פ תרומה תשנ"ב, 'התועדויות' ח"ב עמ' 297 (המקור באידיש – מוגה).

מהורש"ב נ"ע לסדר בכל ראש-חודש התוועדות עם התלמידים, ומזמן לזמן נתפשט הסדר גם במקומות אחרים.²⁷

דבר נכון ביותר, שבכל ראש-חודש²⁸ יתאספו יהודים בכל מקום ומקום, בכל קהילה ובית-כנסת²⁹ להתוועדות³⁰, להגיד דברי תורה, לומר "לחיים", "לחיים ולברכה", לברך איש את רעהו בכל הברכות הטובות ולקבל ביחד החלטות טובות בענייני תורה ומצוות, ומתוך שמחה וטוב לבב, התוועדות של שמחה, וכפסק דין הרמ"א³¹ "וטוב לב משתה תמיד". וכדאי לקשר את התוועדות ואת שיעורי התורה ברבים (בימות החול) גם עם נתינת הצדקה, שיש בה סגולה מיוחדת, ש"גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה"³².

שחרית: "יעלה ויבוא". חצי הלל³³. "ואברהם

27 אג"ק כ"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ז עמ' שכד, עיי"ש.
 28 ראה גם תורת מנחם כרך ח, עמ' 178.
 29 בלוח 'היום יום' ל' ניסן איתא, שהתוועדות דראש חודש צריכות להתקיים בבית הכנסת.
 30 לדינא נפסק שאסור להתענות בראש-חודש (שו"ע ר"ס תיח) אבל אין חיוב לאכול פת דווקא (שו"ע אדמו"ר סי' קפח ס"י).
סעודת ראש חודש: ראה 'דיני ומנהגי ראש חודש - חב"ד' פ"ה, שמקורה מקרא מלא (שמואל"א כה, יח. רש"י ורד"ק שם) ובשו"ע ניתן לה סימן מיוחד - סי' טיט, בו נפסק שמצווה להרבות בה, וטעמיה: א) מפני כבוד היום, שהוא כפרה לישראל. ב) כדי שזכור תפילת המוספין ושהיום אסור בעשיית מלאכה לנשים, והוא יום טוב אף לאנשים. ג) זכר לסעודה שעשו לעדי הלבנה בזמן שהיו מקדשין על-פי הראייה (ארחות-חיים הל' ראש חודש בתחילתו. כל"ב וסמ"ג). ומהאחרונים שם: שטוב להדר לאכול פת (ראה סה"ש תרצ"ו עמ' 148), ושעודה זו היא ביום ולא בלילה.
 בטור שם הביא מפסיקתא דרב כהנא שגם על סעודת ראש-חודש אמרו ש"כל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש-השנה... חוץ ממה שמוציא בשבתות וימים טובים וראשי חודשים... אם מוסיף, מוסיפין לו", והובא בט"ז. ובבית-יוסף פירש, שמה שלא נזכר 'ראש חודש' במימרא זו [שהובאה להלכה גם בשו"ע אדמו"ר סי' רמב ס"ג והל' תלמוד-תורה פ"א הל"ז] בגמרא, יש לומר שבכלל יום טוב הוא.
 31 בהג"ה שבסוף השו"ע אורח-חיים.
 32 כל העניין - מספר-השיחות ה'תש"נ ח"ב עמ' 539. ולהעיר מהמובא בס' 'דיני ומנהגי ר"ח - חב"ד' סי' עז, שמנהג ישראל להרבות בנתינת צדקה בראש-חודש.
 33 ההוראה בסידור אדמו"ר היא: "ובימים שאין גומרים את ההלל, יש לנהוג שהש"ש לבדו יברך בתחילה ובסוף, והקהל יענו אמן ויצאו בברכתו". הנהוגים כך, צריכים לוודא מראש שהש"ץ יאמר בקול את כל ברכת "ההלל" ולא רק את סיומה "ברוך... בתשבות" (ע"פ הרי"ף [ברכות פ"ז, בדפי הרי"ף ל.ד.א. וראה בשו"ת מנחת שלמה ח"א סי' כ] שאין יוצאים י"ח בשמיעת חצי

יותר - באופן שבכל יום מתווסף בשמחה על הימים שקדמו לו.

ובפשטות: שכל יהודי יוסיף בחודש אדר בכל עניני שמחה, הן בנוגע אליו בעצמו, והן בנוגע לשמח את הזולת. ולכל לראש - הוספה ב"פיקודי ה' ישרים, משמחי לב", לימוד התורה וקיום המצוות בהידור.

וכן שיוסיפו בשמחה גם בפשטות ובעניינים גשמיים: הן בנוגע לשמח את עצמו, והן את הזולת, החל מבני-ביתו - הבעל יוסיף לשמח את אשתו, והורים יוסיפו לשמח את ילדיהם בעניינים המשמחים אותם, כפסק-דין השולחן-ערוך²³ [הקטנים - במגדנות, הנשים - בבגדים ותכשיטים, והאנשים - ביין] וכן להוסיף לשמח את הזולת שבסביבתו.

כמה דרגות בשמחה:

א) עבדו את ה' בשמחה: שמחה זו היא מכוסה בעבודה וטפלה אליה. שהרי העיקר הוא העבודה, אלא שהעבודה צריכה להיות בשמחה.

ב) מועדים לשמחה: ביום-טוב השמחה גלויה, והשמחה עצמה היא מצווה ודבר עיקרי. אבל מכל-מקום השמחה היא שמחת החג - בעניין של מצווה²⁴.

ג) משנכנס אדר מרבים בשמחה: שמחה זו אינה מסובבת בסיבת איזה דבר-מצווה, כי אם מרבים בשמחה, איזה שמחה שתהיה, גם שמחה בענייני הרשות²⁵, כי העיקר היא השמחה.

ד) שמחת פורים: "חייב איניש לבסומי בפורי'א עד דלא ידע". אינו מרגיש כלל לא רק את סיבת השמחה כי אם גם [את] השמחה עצמה. הוא שקוע כל כך בשמחה עד שאינו מרגישה כלל²⁶.

ערבית: "יעלה ויבוא" (אין מפסיקים לפני שמונה-עשרה להכריז זאת, אבל טופחים על השולחן כדי להזכיר זאת לציבור).

התוועדות: רגילים היו אנ"ש להתוועד פעמיים בשנה, בי' ובי"ט בכסלו. ומאז שנוסדה ישיבת תומכי-תמימים, היתה הוראת אדמו"ר

23 בעניין שמחת יום-טוב, שו"ע או"ח סי' תקכ"ט, בשו"ע אדמו"ר חוקן ס"ו.

24 ראה ספר-המנהגים עמ' 38, וש"נ.

25 נמוקי או"ח סי' תרפו בסופו, לקוטי-שיחות כרך ט"ז עמ' 345.

26 כל העניין - לקוטי-שיחות כרך ד' עמ' 1274.

זקן... זבדיה... ג' פעמים. קדישתתקבל. שירש'ל- יום, הושיענו, ברכי נפשי, קדיש יתום.

קריאת התורה. אשרי, ובא לציון [הש"ץ לא יסיימו בקול], יהללו. הכנסת ספר-תורה. חליצת התפילין. הנחת תפילין דרבנותם³⁴, קריאת שמע, פרשיות: 'קדש' ו'היה כי יביאך', שש זכירות³⁵ וחליצת התפילין. מזמור (כלשהו, כדי לומר

הקדיש), חצי קדיש, מוסף³⁶. אמירת ההלל כסדר התפילה חשובה יותר מאמירתו בציבור³⁷.

יום שישי

א' באדר, ב' דראש-חודש

מנהגי ראש-חודש כדאמול. גם בליל ב' בערבית דראש-חודש, השוכח 'עלה ויבוא' אינו חוזר.

בקשר למצוות ומבצעי חג הפורים, כתב הרבי: "אשר כל זה דורש זמן והכנה ופעולה - על-כלי פנים מתחיל מראש החודש³⁸ וכן "כבכל דבר חשוב - צריכה להיות הכנה מבעוד מועד, על-כלי פנים מראש החודש"³⁹.

36) בפרמ"ג (סי' לד, משבצות סוף ס"ק ב) כתב שאין לקפל התפילין בשעת חזרת הש"ץ (כיוון שלמעשה אין מאזינים לש"ץ אז - ראה בשו"ע אדמו"ר סי' קכד ו"ס"י). וא"כ - כש"כ בשעת קדיש (שאו אסור מדינא אפילו להרהר בד"ת, פ"ח סו"ס סח) וקדושה (ראה שו"ע אדמו"ר סי' נו ס"ז).
שכח לחלוץ התפילין והחל להתפלל בהן מוסף, כ' במשנה ברורה (סי' כה ס"ק סא) שלא יחלצן באמצע שמו"ע, כיוון שהחליצה אינה אלא מנהג. ובכ"ף החיים (שם ס"ק צח) מוזכר רק שיצא בדיעבד. שמע קדושת 'כתר' מהש"ץ ועודנו בתפילת שחרית - יכסה התפילין-שלי-ראש ויענה ('מאסף לכל המחנות' סי' כה סוף ס"ק קלו, ובלקט-הקמח החדש שם ס"ק קה, ואין נוהגין כפר"ח סי' תכג שכתב לחלצן או להזיז תש"ר ממקומן ולחצוץ בין ידו לתש"י).
37) בשנים הראשונות סיפר הרה"ח ר"ל שיח' גרונר בשם הרבי בשם אדמו"ר מהור"י"צ בשם אדמו"ר מהורש"ב, שאין לומר הלל שלא כסדר התפילה, כי אח"כ כשיתפלל שמו"ע ללא הלל, יהא זה כמו "אן אלטן געבאקענעם בולקע" (חלה ישנה שנאפתה מזמן). וראה כ"ף החיים סי' תכב ס"ק לח, והמובא ב'התקשרות' גיליון תלב בלוח השבוע הערה 1.
38) לקוטי-שיחות כרך יא עמ' 340.
39) ממכתב (כללי-פרטי) אדר"ח אדר תשמ"ב.

ברכה - הגר"ז גולדברג שליט"א בשם הגאון רבי יעקב קלעמעס ז"ל, אב"ד מוסקבה, שכ"ק אדמו"ר מהור"י"צ נ"ע כתב עליו "שנים רבות עבדנו שם שכס אחד בעבודת הכלל" אג"ק ח"ט עמ' רלד, ראה גם בערכו במפתחות האג"ק ובמפתחות ס' 'תולדות חב"ד ברוסיא הסובייטית').

אולם מאז שהזכיר הרבי (שיחות-קודש תשמ"א ח"ד עמ' 322 סל"ז) את "מנהג חסידים, אז מ'כאפט אריין אויך די ברכה בחשאי", רבו הנוהגים כן, לברך לפני הש"ץ, או לברך ולסיים עמו, ולא לענות אמן על ברכתו - ראה בארוכה ב'התקשרות' גיליונות: שלח עמ' 17, תמו עמ' 17, רתמט עמ' 19 הע' 47.

יש לדון אם הנחת תפילין דר"ת 'כסדר' קודם מוסף, כנדרש ע"פ הסוד (ע' כ"ף החיים סי' כה ס"ק צד ואילך), דוחה תפילה בציבור למאחר או למתפלל במניין בנוסח אחר, אף שב'אות חיים ושלום' (להרה"צ וכו' ממונקאטש, סי' כה ס"ק ב) ובלקט-הקמח החדש (שם ס"ק קז) שללו הנהגה זו.

באם לא הניחו תפילין דר"ת קודם מוסף - מפני שכחה או סיבה אחרת - יניחם אחר מוסף (משמרת-שלום סי' ל ס"ק ג, הובא בהוספות לשו"ע אדמו"ר ח"ג עמ' 1310 הערה 7).

35) בהיום יום (י"ט מנ"א) ובספר-המנהגים (עמ' 5) נזכרו "הזכירות שנדפסו בסידור" בין הדברים הנאמרים בתפילין דר"ת, כשמניחין ארבע זוגות תפילין; ובהערות וצינונים ל'סידור עם דא"ח' (שהרבי עבר עליהן והסכים לפירסומן) עמ' 718, נדפסה ההוראה גם כשמניחים רק שני זוגות תפילין. ולא מסתבר שה'זכירות' שהן בגדר 'מצווה' ולא 'תורה' (וגם אומרים בהם חצאי פסוקים עם שמות השם ככתפילה, ראה התקשרות גיליון רעה עמ' 17. ובפרט שהכוונה בהן לתוכן הפסוקים ולא לשונם, אג"ק כרך יב ס"ע ג] ייכללו בהוראה (היום-יום א טבת, ספר-המנהגים עמ' 36) "השיעורים לומדים אחר סיום כל התפילה" וייאמרו ללא תפילין כבשבת ויו"ט.

לזכות
אנשי החסד הדגולים
הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחי
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעיהו ע"ה דייטש